

آشنایی با قرارداد رژی (تالبوت)

زمانی که ناصرالدین شاه برای سفر خود به فرنگ با کمبود بودجه مواجه شد، امین السلطان برای حل این مشکل و با گرفتن رشوه از یک سیاستمدار انگلیسی به نام ولف، انحصار توتون و تنباکو را به شرکت انگلیسی واگذار کرد.

زمانی که ناصرالدین شاه برای سفر خود به فرنگ با کمبود بودجه مواجه شد، امین السلطان برای حل این مشکل و با گرفتن رشوه از یک سیاستمدار انگلیسی به نام ولف، انحصار توتون و تنباکو را به شرکت انگلیسی واگذار کرد.

در آن سال‌ها یک پنجم مردم ایران به کار خرید، فروش و کشت توتون و تنباکو مشغول بودند و سالانه 435 تن، توتون و تنباکو به ترکیه، هند، افغانستان صادر می‌شد.

سود شرکت انگلیسی را در این قرارداد سالانه 500 هزار لیبره تخمین می‌زدند و این در حالی بود که این شرکت سالانه 150 هزار لیبره به دولت ایران می‌پرداخت.

قرارداد بین دولت ایران و تالبوت بسته شد و با بازگشت ناصرالدین شاه، فرمان امتیاز بدین صورت صادر می‌شود:

171#؛ انحصار خرید و فروش و ساختن کل توتون و تنباکو در داخل که در ممالک ایران به عمل آورده می‌شود، تا انقضاء مدت 50 سال از تاریخ امضای این انحصارنامه به ... تالبوت و شرکای خودشان مشروط به شرایط زیر مرحمت فرمودیم."

صورت فرمان امتیاز تنباکو و تن تنوپل خرید و فروش و ساختن در داخل یا خارج - کل تن و تنباکوئی که در ممالک محروسه به عمل آورده می‌شود تا انقضای مدت پنجاه سال از تاریخ امضاء این انحصارنامه به مازور تالبوت و به شرکاء مشارالیه مشروط به شرایط آتی واگذار فرمودیم:

فصل اول- صاحبان این امتیازنامه همه ساله مبلغ پانزده هزار لیبره انگلیسی به خزانه عامره اعلی کارسازی خواهند نمود اعم از اینکه از این کار نفع ببرند یا ضرر، این پول هر ساله در پنج ماه از سال گذشته، پرداخته می‌شود.

فصل دوم- فقط محض تعیین از تنباکو و تننی که در ممالک محروسه به عمل آورده می‌شود صاحبان این امتیاز ثبت از زارعی که می‌خواهد عمل زراعت این امتیاز را بکند نگاه خواهند داشت و دولت علیه به حکام محلیه حکم اکیدی خواهد فرمود که زارعین تنباکو و تن را مجبور به دادن ثبت نمایند و اذن و اجازه نامچه از برای فروش و معامله و غیره تن و تنباکو و سیگار و انفییه و غیره حق خالص صاحبان این امتیاز است و احدی جز صاحبان این امتیازنامه حق صدور اجازه نامجات مزبوره ندارند و نخواهند داشت. اصناف تن و تنباکو فروش که مشغول این حرفت اند در کسب و معاملات داخله خود برقرار خواهند بود مشروط به داشتن اجازه نامه که دارنده امتیاز خواهد بود.

فصل سیم- بعد از وضع جمیع مخارج متعلق به این عمل و تقسیم صدی پنج سرمایه خودشان بین صاحبان این امتیاز یک ربع منافع باقیمانده سال بسال تسلیم خزانه عامره اعلی خواهند نمود و دولت ایران حق واری به دفاتر هر ساله آنها خواهد داشت.

فصل چهارم- جمیع اسباب کارخانه و ملزومات این کار که صاحبان این امتیاز داخل ممالک محروسه می‌آورند از جمیع عوارضات گمرکی و غیره آزاد خواهد بود.

فصل پنجم- حمل و نقل تن و تنباکو در ممالک محروسه بلااجازه صاحبان این امتیاز ممنوع است، مگر آنچه که مسافرین برای استعمال یومیه خودشان همراه داشته باشند.

فصل ششم- صاحبان این امتیاز باید جمیع تن و تنباکوئی که در ممالک محروسه به عمل آورده می‌شود ابتیاع و در عوض آن نقد کارسازی نمایند تا آن درجه که قابل استعمال باشد باید تمام تنباکو و غیرها که فعلاً موجود است ابتیاع نمایند. قیمت که باید به عمل آورنده یا مالک داده شود دوستانه بین عمل آورنده یا مالک و صاحبان این امتیاز قرار خواهد شد، ولی در صورت عدم رضایت طرفین به حکمیت مرضی الطرفین رجوع خواهد شد و حکم قطعی مجری خواهد شد.

فصل هفتم- دولت علیه متقبل می شود که به هیچ وجه علاوه و اجازه بر مالیات و عوارض و رسوم گمرکات حالیه درباره تتن و تنباکو و سیگار و سیگارت و انفیه تا انقضای مدت پنجاه سال از تاریخ امضای این امتیازنامه ننمایند. همچنین دارنده امتیاز و شرکای او متعهدند که تمام رسوماتی که بالفعل از تنباکو عاید دولت علیه ایران می شود کماکان عاید گردد.

فصل هشتم- هر کس یا کسانی که بخواهند از این فصل گریزی اختیار نمایند مورد سیاست و مجازات دولت خواهند شد و هر کس یا کسانی که در پیش آنها خفیه تنباکو و تتن و غیره به جهت فروش پیدا بشود نیز به جریمه و سیاست سخت دولت گرفتار خواهند شد. دولت علیه حمایت و تقویت صریح هر چه تمام تر خود را درباره جمیع عمال صاحبان این امتیاز مرعی خواهند نمود و صاحبان این امتیاز تعهد می نمایند که به هیچ وجه از حقوق خود موافق این اختیارنامهچه تجاوز ننمایند.

فصل نهم- صاحبان این امتیاز مختار خواهند بود تمام حقوق یا امتیازات و یا تعهدات و غیره خود را به هر کس یا کسانی که میل دارند منتقل نمایند، ولی قبل از وقت به اولیای دولت علیه اطلاع خواهند داد.

فصل دهم- عمل آورنده یا مالک تتن و تنباکو هر وقت تتن یا تنباکوی خود را حاصل نمود باید خود به نزدیک ترین وکیل صاحبان این امتیاز اطلاع بدهد که حاصل ایشان به چه مقدار است تا اینکه صاحبان این امتیازنامه بتوانند تعهدات مقرر فوق را در فصل ششم بموقع اجرا گذارند و آن را به زودی ابتیاع نمایند.

فصل یازدهم- صاحبان این امتیاز حق نخواهند داشت اراضی ابتیاع نمایند، مگر به اندازه لزوم اجرای این امتیازنامه به جهت انبار و مورد لزوم آن.

فصل دوازدهم- زارعین بر طبق تفصیل شروطیات که از جانب صاحبان این امتیاز به همراهی دولت مقرر می شود و محق می باشند به اندازه فی برای حاصل خود پیشکی به آنها داده شود.

فصل سیزدهم- اگر از تاریخ امضاء این امتیازنامه تا انقضاء مدت یک سال کمپانی اجزای آن تشکیل نشود و شروع به کار نشود این امتیازنامه از درجه اعتبار ساقط و باطل خواهد شد، مگر این که جنگ یا امثال آن که مانع تشکیل کمپانی باشد واقع شود.

فصل چهاردهم- در صورت وقوع اختلاف مابین دولت علیه ایران و صاحبان امتیاز، آن اختلاف رجوع به حکمیت مرضی الطرفین خواهد شد و در صورت عدم امکان رضایت طرفین حکم اختلاف را رجوع به حکمیت قطعی حکمی به تعیین یکی از نمایندگان دولت آمریکا یا آلمان یا اطریش مقیم طهران خواهد شد.

فصل پانزدهم- این امتیازنامه به دو نسخه فیما بین دولت علیه ایران و ماژور تالبوت به امضاء اعلیحضرت همایون شاهنشاهی و ثبت وزارت امور خارجه مبادله شده و مضمون فارسی آن محل اعتنا خواهد شد.

به تاریخ بیست و هفتم شهر رجب المرجب سنه یک هزار و سیصد و هفت، مطابق بیستم مارس سنه یک هزار و هشتصد و نود مسیحی.